

Temos

Mokymosi motyvacija ugdymo procese.

Mokymosi motyvacijos stiprinimas.

Mokymosi motyvacija yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių mokinio sėkmę ugdymo procese. Ji apibrėžiama kaip vidinis arba išorinis impulsas, skatinantis mokinį įsitraukti į mokymosi veiklą, siekti žinių, įgūdžių ir asmeninio tobulėjimo. Motyvacija lemia ne tik tai, ar mokinys pradės mokytis, bet ir tai, kaip intensyviai, nuosekliai ir ilgai jis tai darys.

Mokymosi motyvacijos samprata

Mokymosi motyvacija gali būti skirstoma į dvi pagrindines kategorijas: vidinę ir išorinę. **Vidinė motyvacija** kyla iš paties mokinio – tai smalsumas, noras sužinoti, pažinti, išspręsti problemą ar pasiekti asmeninį tikslą.

Pavyzdžiui, mokinys domisi astronomija ir savarankiškai skaito knygas apie planetas, nes jam tai įdomu.

Tuo tarpu **išorinė motyvacija** susijusi su išoriniais paskatinimais – pažymiais, pagyrimais, bausmėmis ar tėvų lūkesčiais.

Pavyzdžiui, mokinys mokosi matematikos, nes nori gauti gerą pažymį ir išvengti tėvų nepasitenkinimo.

Motyvacija nėra pastovi – ji gali kisti priklausomai nuo mokinio emocinės būklės, mokymosi aplinkos, mokytojo elgesio, užduočių sudėtingumo ir aktualumo. Todėl ugdymo procese svarbu kurti motyvuojančią aplinką, kurioje mokinys jaustųsi saugus, vertinamas ir turėtų galimybę patirti sėkmę.

Motyvacijos reikšmė elgesiui ir išmokimui

Motyvacija daro tiesioginę įtaką mokinio elgesiui. Motyvuotas mokinys aktyviai dalyvauja pamokoje, užduoda klausimus, ieško papildomos informacijos, stengiasi atlikti užduotis kokybiškai ir laiku. Jis linkęs prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, geba planuoti laiką ir siekti tikslų. Priešingai, nemotyvuotas mokinys dažnai būna pasyvus, vengia užduočių, greitai praranda susidomėjimą, gali elgtis destruktiviai ar trukdyti kitiems.

Motyvacija taip pat lemia išmokimo kokybę. Kai mokinys yra motyvuotas, jis giliau apdoroja informaciją, geriau ją įsimena, geba taikyti žinias naujose situacijose. Mokymasis tampa prasmingas ir ilgalaikis. Pavyzdžiui, mokinys, kuris domisi biologija, ne tik išmoksta faktus apie ląstelės sandarą, bet ir geba paaiškinti, kaip ląstelės funkcijos susijusios su organizmo veikla. Tuo tarpu mokinys, kuris mokosi tik dėl pažymio, dažnai įsimena informaciją trumpam ir greitai ją pamiršta.

Mokytojo vaidmuo motyvacijos skatinime yra itin svarbus. Mokytojas gali kurti motyvuojančią aplinką, taikydamas įvairius metodus: diferencijuotas užduotis, projektinį mokymąsi, žaidybinius elementus, mokymąsi per patirtį. Taip pat svarbu palaikyti mokinio savivertę, pripažinti pastangas, skatinti refleksiją ir savarankiškumą.

Mokymosi motyvacijai skatinti galima taikyti įvairius metodus, kurie padeda mokiniams įsitraukti į ugdymo procesą, jausti prasmę ir norą mokytis. Geriausi metodai priklauso nuo mokinių amžiaus, poreikių, ugdymo turinio ir mokytojo kūrybiškumo.

- 1. Tikslų išsikėlimas ir prasmingumas** (Kai mokiniai supranta, kodėl jie mokosi ir kaip tai susiję su jų gyvenimu, motyvacija didėja.)
- 2. Mokymasis per patirtį** (Veiklos, kurios leidžia mokiniams patiems išbandyti, tyrinėti, kurti, skatina vidinę motyvaciją.)
- 3. Žaidybinimas (gamifikacija)** (Žaidybiniai elementai – taškai, ženkleliai, iššūkiai, lygiai – sukuria papildomą motyvaciją ir įtraukia mokinius. Tai ypač veiksminga jaunesniame amžiuje.)
- 4. Pasirinkimo laisvė** (Kai mokiniai gali rinktis – temą, užduoties formą, partnerį – jie jaučiasi labiau įsitraukę ir atsakingi už mokymąsi. Pasirinkimas skatina savarankiškumą ir vidinę motyvaciją.)
- 5. Teigiamas grįžtamasis ryšys** (Pagyrimai, pripažinimas, konstruktyvi kritika skatina mokinius stengtis. Svarbu vertinti ne tik rezultata, bet ir pastangas, pažangą, kūrybiškumą.)
- 6. Bendradarbiavimas ir socialinis ryšys** (Grupinis darbas, diskusijos, bendros veiklos skatina mokinius mokytis iš vienas kito, jaustis bendruomenės dalimi. Socialinis ryšys stiprina motyvaciją.)
- 7. Skaitmeninės technologijos** (Interaktyvios platformos, edukaciniai žaidimai, virtualios realybės patirtys gali padidinti mokinių susidomėjimą ir įsitraukimą.)

Pavyzdys iš praktikos

Septintos klasės mokytoja pastebi, kad dalis mokinių praranda susidomėjimą geografijos pamokomis. Ji nusprendžia taikyti projektinį mokymąsi – mokiniai kuria interaktyvius plakatus apie pasirinktą šalį, tyrinėja jos kultūrą, gamtą, ekonomiką. Mokiniai dirba grupėse, dalinasi atsakomybėmis, pristato savo darbus klasėje. Tokia veikla skatina vidinę motyvaciją – mokiniai jaučiasi įtraukti, gali rinktis temą, dirbti kūrybiškai. Pastebima, kad net mažiau motyvuoti mokiniai aktyviau dalyvauja, o išmokimas tampa gilesnis ir prasmingesnis.

Mokymosi motyvacijos rūšys

Mokymosi motyvacija gali būti skirstoma į kelias rūšis, priklausomai nuo jos kilmės, pobūdžio ir poveikio mokinio elgesiui. Pagrindinės rūšys yra vidinė ir išorinė motyvacija, tačiau galima išskirti ir kitas formas, tokias kaip socialinė, pasiekimų, savirealizacijos ar prievartinė motyvacija.

Vidinė motyvacija kyla iš paties mokinio – tai noras mokytis dėl smalsumo, domėjimosi, asmeninio tobulėjimo. Mokinys mokosi, nes jam įdomu, jis nori suprasti, išspręsti problemą ar pasiekti tikslą. Tokia motyvacija yra ilgalaikė, stabili ir susijusi su gilesniu išmokimu.

Išorinė motyvacija atsiranda dėl išorinių paskatų – pažymių, pagyrimų, bausmių, tėvų ar mokytojų spaudimo. Mokinys mokosi, kad gautų gerą pažymį, išvengtų neigiamų pasekmių ar įgyvendintų kitų lūkesčius. Nors išorinė motyvacija gali paskatinti mokymąsi, ji dažnai būna trumpalaikė ir mažiau efektyvi ilgalaikėje perspektyvoje.

Vidinė ir išorinė motyvacija

Šios dvi motyvacijos rūšys dažnai veikia kartu. Pavyzdžiui, mokinys gali domėtis biologija (vidinė motyvacija), bet tuo pačiu siekti gerų pažymių, kad pateisintų tėvų lūkesčius (išorinė motyvacija). Mokytojo užduotis – stiprinti vidinę motyvaciją, nes ji lemia gilesnį mokymąsi, savarankiškumą ir ilgalaikį susidomėjimą.

Pavyzdys: Per istorijos pamoką mokytojas leidžia mokiniams pasirinkti temą, kurią jie nori tyrinėti. Vienas mokinys pasirenka Napoleono kampanijas, nes domisi karine strategija – tai vidinė motyvacija. Kitas mokinys pasirenka temą, kurią lengviau parengti, kad gautų gerą pažymį – tai išorinė motyvacija.

Keturios sąlygos, kurioms esant, mokymosi motyvacija stiprėja:

- mokymosi aplinkos jaukumas;
- vaiko darbingumas (jis nepavargsta ir ilgą laiką išlieka darbingas);
- sėkmės ir bendradarbiavimo džiaugsmas pamokų metu;
- vaiko smalsumas (jį patenkina vis nauja mokymosi medžiaga ir patraukli mokymosi forma).

Mokymosi motyvacija silpnėja, kai vaikas:

- nuolat patiria nesėkmes;
 - gauna neadekvačius mokytojo, korepetitoriaus vertinimus;
- stokoja meilės;**
- klausosi vangaus, neįdomaus mokytojo pasakojimo;
 - gauna per sunkias arba per lengvas užduotis;
 - negauna informacijos apie padarytą pažangą;
 - mokomas naujų dalykų per lėtai arba per greitai;
 - mokosi nemalonioje, mokymuisi nepritaikytoje aplinkoje (blogas apšvietimas, šildymas, akustika).

Reakcijų į sėkmę ir nesėkmę modeliai

Mokinių reakcijos į sėkmę ir nesėkmę yra glaudžiai susijusios su jų motyvacija. Psichologijoje išskiriami keli modeliai, paaiškinantys, kaip mokiniai interpretuoja savo pasiekimus ir nesėkmes, ir kaip tai veikia jų tolimesnį mokymąsi.

1. Atribucijos teorija teigia, kad mokiniai sėkmę ar nesėkmę priskiria tam tikriems veiksniams: pastangoms, gebėjimams, užduoties sudėtingumui ar atsitiktinumui. Jei mokinys mano, kad sėkmė priklauso nuo pastangų, jis labiau stengsis ateityje. Jei nesėkmę priskiria negebėjimui, gali prarasti motyvaciją.

Pavyzdys: Mokinys neišlaiko matematikos testo. Jei jis mano, kad nesimokė pakankamai – tai skatina jį mokytis daugiau. Jei mano, kad „vis tiek nesuprantu matematikos“ – tai mažina motyvaciją.

2. Mokymosi bejėgiškumo modelis apibūdina situaciją, kai mokinys patiria pakartotines nesėkmes ir pradeda tikėti, kad niekas nepadės pasiekti sėkmės. Tokie mokiniai dažnai pasiduoda iš anksto, net nebandydami spręsti užduočių.

3. Sėkmės orientacijos modelis skiria mokinius, kurie orientuojasi į pasiekimus, nuo tų, kurie vengia nesėkmės. Pasiekimų orientuoti mokiniai siekia iššūkių, mokosi iš klaidų. Vengiantys nesėkmės dažnai renkasi lengvas užduotis, kad išvengtų nesėkmės patirties.

Mokymosi motyvacija ir įsitraukimas į pamoką yra glaudžiai susiję su mokinio emocine būsena, mokymosi aplinka, mokytojo taikomais metodais ir pačios pamokos turiniu. Trukdžiai, mažinantys mokinių motyvaciją ir aktyvumą pamokoje, gali būti įvairūs – nuo vidinių psichologinių veiksnių iki išorinių aplinkos sąlygų. Norint juos įveikti, būtina taikyti tikslingas strategijas, kurios padeda mokiniams įsitraukti, jaustis saugiai ir prasmingai dalyvauti mokymosi procese.

Mokymosi motyvacijos ir įsitraukimo į pamoką trukdžiai

Vienas iš dažniausių trukdžių – **mokinio emocinis nesaugumas**. Jei mokinys bijo suklysti, būti išjuoktas ar nepriimtas klasės bendruomenėje, jis vengia aktyviai dalyvauti pamokoje. Tokia baimė mažina vidinę motyvaciją ir skatina pasyvumą.

Kitas trukdis – **neaiškūs mokymosi tikslai ir užduočių prasmės stoka**. Kai mokiniai nesupranta, kodėl jie mokosi tam tikros temos, ar nemato ryšio su realiu gyvenimu, jų motyvacija mažėja. Mokymasis tampa formaliu, be vidinio įsitraukimo.

Per didelis užduočių sudėtingumas arba monotoniškumas taip pat slopina motyvaciją. Jei užduotys nepritaikytos mokinių gebėjimams, mokiniai gali jaustis bejėgiai arba nuobodžiauti. Tai ypač aktualu mišriose klasėse, kur mokinių lygis labai skiriasi.

Išoriniai veiksniai, tokie kaip triukšmas klasėje, netinkama fizinė aplinka, technologijų trikdžiai ar asmeniniai mokinio sunkumai (pvz., miego trūkumas, šeimos problemos), taip pat daro įtaką įsitraukimui.

Mokymosi motyvacijos ir įsitraukimo į pamoką trukdžių įveikimo strategijos

Mokytojas turi taikyti įvairias strategijas, kurios padeda kurti motyvuojančią ir įtraukiančią mokymosi aplinką.

1. Emocinio saugumo užtikrinimas Mokytojas turi kurti palaikančią atmosferą, kurioje mokiniai nebijotų suklysti. Tai galima pasiekti taikant pozityvų grįžtamąjį ryšį, skatinti bendradarbiavimą, o ne konkurenciją, ir vengti viešo mokinių kritikavimo.

Pavyzdys: Mokytojas po kiekvienos užduoties aptaria ne tik teisingus atsakymus, bet ir klaidas kaip mokymosi galimybes, sakydamas: „Ši klaida rodo, kad mes dar turime ką išmokyti – tai puiku.“

2. Užduočių prasmingumo stiprinimas Mokytojas turi padėti mokiniams suprasti, kaip mokymosi turinys siejasi su jų gyvenimu, interesais ar ateities planais. Tai galima pasiekti taikant projekcinę mokymąsi, diskusijas, realių situacijų analizę.

Pavyzdys: Per matematikos pamoką mokiniai skaičiuoja, kiek kainuotų jų svajonių kelionė – tai leidžia taikyti procentų, biudžeto ir matavimo žinias praktiškai.

3. Užduočių diferencijavimas Svarbu pritaikyti užduotis pagal mokinių gebėjimus, kad kiekvienas galėtų patirti sėkmę. Tai padeda išvengti bejėgiškumo jausmo ir skatina pastangas.

Pavyzdys: Per literatūros pamoką vieni mokiniai rašo esė, kiti kuria plakatus, tretie rengia vaizdo pristatymą – kiekvienas renkasi pagal savo stiprybes.

4. Mokymosi metodų įvairovė Pamokose turi būti taikomi įvairūs metodai – diskusijos, žaidimai, eksperimentai, išvykos, technologijos. Įvairovė padeda išlaikyti dėmesį ir susidomėjimą.

Pavyzdys: Per gamtos mokslų pamoką mokiniai atlieka eksperimentą su augalais, naudoja planšetes stebėjimui ir kuria skaitmeninį dienoraštį.

5. Mokinio savarankiškumo skatinimas Kai mokinys turi galimybę rinktis, planuoti, vertinti savo mokymąsi, jis jaučiasi atsakingas ir labiau įsitraukia. Mokytojas gali taikyti savęs vertinimo lapus, mokymosi dienoraščius, individualius tikslus.

Pavyzdys: Mokiniai pamokos pradžioje išsikelia tikslą, o pabaigoje įsivertina, ar jį pasiekė – tai skatina refleksiją ir savimotyvaciją.

Mokymosi motyvacijos stiprinimas yra vienas iš svarbiausių ugdymo proceso tikslų, siekiant, kad mokinys ne tik įgytų žinių, bet ir jaustų prasmę, norą mokytis bei pasitikėjimą savo gebėjimais.

Vienas iš efektyviausių būdų skatinti mokymosi motyvaciją – mokymasis netradicinėje aplinkoje ir integruotos pamokos, kurios leidžia mokiniams patirti mokymosi džiaugsmą kitaip nei tradicinėje klasėje.

Mokymasis netradicinėje aplinkoje – tai pamokos, vykstančios ne klasėje, o gamtoje, muziejuje, bibliotekoje, miestų erdvėse ar net mokyklos kieme. Tokios pamokos sužadina mokinių smalsumą, leidžia jiems mokytis per patirtį, tyrinėjimą ir aktyvų dalyvavimą.

***Pavyzdžiui*, gamtos mokslų pamoka vyksta parke, kur mokiniai stebi augalus, renka lapus, analizuoja dirvožemį. Tokia veikla ne tik padeda geriau įsisavinti mokomąją medžiagą, bet ir stiprina vidinę motyvaciją, nes mokiniai jaučiasi aktyvūs dalyviai, o ne pasyvūs klausytojai.**

Integruotos pamokos – tai pamokos, kuriose jungiami keli dalykai, pavyzdžiui, istorija ir dailė, matematika ir technologijos. Tokios pamokos leidžia mokiniams matyti žinių tarpusavio ryšius, ugdo kūrybiškumą ir kritinį mąstymą.

***Pavyzdžiui*, per integruotą istorijos ir dailės pamoką mokiniai kuria plakatus apie Lietuvos nepriklausomybės kovas, naudodami istorinius šaltinius ir meninius išraiškos būdus. Tokia veikla skatina mokinius gilintis, analizuoti ir kurti, o tai stiprina jų mokymosi motyvaciją.**

Kiti būdai, kurie padeda skatinti mokinių motyvaciją mokytis:

- **mokymasis per patirtį**, kai mokiniai gali patys išbandyti, tyrinėti, kurti, jie jaučiasi aktyvūs dalyviai, o ne pasyvūs stebėtojai. Pavyzdžiui, per gamtos mokslų pamoką mokiniai atlieka eksperimentą su vandens filtravimu, naudodami smėlį, akmenukus ir anglis. Tokia praktinė veikla ne tik padeda geriau suprasti temą, bet ir sužadina smalsumą bei norą mokytis;
- **mokymosi personalizavimas**, kai mokytojas atsižvelgia į mokinio interesus, gebėjimus ir mokymosi stilių. Tai gali būti individualizuotos užduotys, pasirinkimo galimybės, mokymosi tempų pritaikymas. Pavyzdžiui, vienam mokiniui užduotis pateikiama vizualiai, kitam – garsiniu formatu, trečiam – per praktinę veiklą;
- **technologijų integravimas** taip pat stiprina motyvaciją. Interaktyvios platformos, edukaciniai žaidimai, virtualios ekskursijos leidžia mokiniams mokytis šiuolaikiškai ir įdomiai. Pavyzdžiui, per istorijos pamoką mokiniai „keliauja“ į senovės Egiptą naudodami VR akinius – tai sužadina jų vaizduotę ir norą gilintis;
- **kūrybiškumo skatinimas** – kai mokiniai gali išreikšti save per meną, rašymą, projektus, jie jaučiasi laisvi ir įsitraukę. Pavyzdžiui, per literatūros pamoką mokiniai kuria alternatyvią pasakos pabaigą, naudodami komiksų formą.

Mokinių skatinimo priemonės ugdymo procese padeda ne tik palaikyti mokymosi motyvaciją, bet ir kurti pozityvią, įtraukiančią mokymosi aplinką. Šios priemonės gali būti taikomos tiek individualiai, tiek grupėje, ir jos apima tiek emocinį, tiek praktinį paskatinimą.

Vienas iš paprasčiausių, bet labai veiksmingų būdų – **žodinė pagyra**. Mokytojo nuoširdus pastebėjimas, kad mokinys stengėsi, padarė pažangą ar parodė iniciatyvą, stiprina mokinio savivertę ir motyvaciją. Pavyzdžiui, mokytojas pasako: „Pastebėjau, kad šią savaitę labai stengeisi – tai tikrai vertinga.“ Tokia frazė gali turėti didesnę poveikį nei pažymys.

Simboliniai apdovanojimai – tai ženkleliai, diplomai, padėkos raštai, kurie skiriami už pastangas, bendradarbiavimą, kūrybiškumą ar pažangą. Jie gali būti įteikiami per savaitės apžvalgą ar klasės susirinkimą. Pavyzdžiui, mokinys gauna „Savaitės atradėjo“ diplomą už originalų sprendimą matematikos užduotyje.

Taškų ar ženklelių sistema – kai mokiniai renka taškus už tam tikras veiklas: aktyvų dalyvavimą, pagalbą draugui, atliktas užduotis. Surinkus tam tikrą skaičių taškų, mokinys gali „iškeisti“ juos į privilegiją – pasirinkti užduotį, sėdėti norimoje vietoje ar gauti papildomą veiklą. Tai sukuria žaidybinį elementą ir skatina įsitraukimą.

Mokymosi pasiekimų žemėlapiai – tai vizualūs grafikai, kuriuose mokiniai žymi savo pažangą. Jie gali būti individualūs arba grupiniai. Pavyzdžiui, mokinys spalvina žvaigžduotes už kiekvieną įveiktą mokymosi etapą – tai leidžia jam matyti augimą ir kelia pasitikėjimą.

Refleksijos lapai ir savęs vertinimas – kai mokiniai patys įsivertina savo pastangas, pažangą ir nusistato tikslus. Tai skatina savimotyvaciją ir atsakomybę. Pavyzdžiui, pamokos pabaigoje mokinys užpildo lapą: „Šiandien man pavyko...“, „Kitą kartą norėčiau...“

Privilegijos ir pasirinkimo laisvė – kai mokinys gali pasirinkti užduoties formą, partnerį, temą ar net pamokos struktūrą. Tai sukuria atsakomybės jausmą ir stiprina vidinę motyvaciją. Pavyzdžiui, mokytojas leidžia mokiniui pasirinkti, ar jis nori rašyti esė, kurti plakatus ar parengti vaizdo pristatymą.

Viešas pripažinimas – kai mokinio pastangos ar pasiekimai pristatomi klasės bendruomenei. Tai gali būti „savaitės žvaigždė“, „geriausias mokinys“, „kūrybiškiausias sprendimas“. Tokia praktika stiprina bendruomeniškumą ir motyvuoja ne tik pripažintą mokinį, bet ir kitus.

Skatinimas per technologijas – kai mokiniai gauna virtualius ženklelius, pasiekimų sertifikatus ar dalyvauja interaktyviose platformose, kur jų pastangos matomos ir vertinamos. Pavyzdžiui, naudojant „Kahoot“ ar „ClassDojo“, mokiniai gauna taškus už aktyvumą ir teisingus atsakymus.